

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas sayısı:1978/28

Karar sayısı:1978/36

Karar günü:23/5/1978

Resmî Gazete tarih/sayı:20.6.1978/16322

İptal davasını açan : Cumhurbaşkanı.

İptal davasının konusu : 13/7/1965 günlü, 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 21/3/1978 günlü, 16235 sayılı Resmî Gazete ile yayınlanan 15/3/1978 günlü, 2144 sayılı Kanunla değişik 111. maddesinin 3 sayılı bendinin (A) fıkrasının Anayasanın 12., 19., 56., 57 ve 132. maddelerine aykırı düştüğü öne sürülerek iptaline karar verilmesi istenmiştir.

II. YASA METİNLERİ :

a) 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 15/3/1978 günlü, 2144 sayılı Kanunla değişik 111. maddesinin 3 sayılı bendinin iptali istenen (A) fıkrası şöyledir :

3. A) Yukarıdaki 2 nci bentte sayılanlar dışında kalan Parti organı, mercii, kurulu, yardımcı kol organı veya bir parti üyesi tarafından bu Kanunun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümlerine aykırı fiillerin işlenmesi takdirinde, fiilin işlendiği tarihten başlayarak 2 yıl geçmemiş ise Cumhuriyet Başsavcılığı suç niteliğinde bir fiili işlediği kesinleşmiş Mahkeme kararı ile sabit olan organ, merci, kurul veya yardımcı kol organına işten el çektirilmesi ve suç niteliğinde bir fiili işlediği kesinleşmiş mahkeme kararı ile sabit olan parti üyesinin veya üyelerinin işbu bentte sayılan organ, merci, kurul veya yardımcı kol organına dahil olsun veya olmasın partiden kesin olarak çıkarılması için Parti Yasaklamaları İnceleme Kuruluna Başvurur. Fiil, bu Kanunun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümlerine aykırı olmakla beraber, suç niteliğinde değil ise, Cumhuriyet Başsavcılığı bu bentte öngörülen başvurmaya mahkeme kararına gerek olmaksızın Parti Yasaklamalarını inceleme Kuruluna yapar.

Kurul, bu başvuru üzerine, delilleri topladıktan sonra Cumhuriyet Başsavcılığını, ilgili Siyasî Partinin temsilcisini ve söz konusu fiili işlediği ileri sürülen Parti üyesini veya üyelerini ve varsa vekillerini dinler. Gereken soruşturmaları doğrudan doğruya veya kendi üyeleri arasından seçeceği naip veya naipeler eli ile yapabilir, tanık dinleyebilir ve 82 nci maddede yazılı niteliklere sahip bilirkişi atayabilir. Kurul, bu başvurmayı en çok altmış gün içinde karara bağlar ve kararını Cumhuriyet Başsavcılığına ve ilgili Siyasî Partinin Genel Başkanlığına yazı ile bildirir. Kurul, Cumhuriyet Başsavcısının isteğini yerinde görmüş ise, söz konusu organ, merci, kurul veya yardımcı kol organının işten el çektirilmesine ve fiili işlediği ileri sürülen parti üyesi veya üyelerinin partiden kesin olarak çıkarılmasına, ilgili siyasî partinin yetkili organlarınca, kurulun yazılı bildirisinin alınmasından başlayarak 30 gün içinde karar verilmediği takdirde, söz konusu fiillerin bu bentte belirtilen nitelikte fiiller olduğunun 110 uncu madde uyarınca açılacak dava sonucunda Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi halinde ilgili siyasî parti kapatılır.

Bu bend uyarınca alınan partiden kesin olarak çıkarma kararları hakkında 56 ncı madde hükümleri uygulanmaz. İlgili Mahkemeye dava açılması veya Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin yasama dokunulmazlığının kaldırılmasının istenmesi halinde bu bentte yazılı iki yıllık süre kesilir.

b) Dayanılan Anayasa Kuralları:

Madde 12- Herkes, dil, ırk cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Madde 19- Herkes, vicdan ve dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

Kamu düzenine veya genel ahlâka veya bu amaçlarla çıkarılan kanunlara aykırı olmayan ibadetler, dinî âyin ve törenler serbesttir.

Kimse, ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz. Kimse, dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz.

Din eğitim ve öğrenimi, ancak kişilerin kendi isteğine ve küçüklerin de kanunî temsilcilerinin isteğine bağlıdır.

Kimse, Devletin sosyal, iktisadî, siyasî veya hukukî temel düzenini, kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasî veya şahsî çıkar veya nüfuz sağlama amacı ile, her ne suretle olursa olsun, dinî veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz. Bu yasak dışına çıkan veya başkasını bu yolda kışkırtan gerçek ve tüzel kişiler hakkında, kanunun gösterdiği hükümler uygulanır ve siyasî partiler Anayasa Mahkemesince temelli kapatılır.

Madde 56- Vatandaşlar, siyasî parti kurma ve usulüne göre partilere girme ve çıkma hakkına sahiptir.

Siyasî partiler, önceden izin almadan kurulur ve serbestçe faaliyette bulunurlar.

Siyasî partiler, ister iktidarda ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.

Son milletvekili genel seçimlerinde muteber oy sayısının en az yüzde beşini alan veya bu seçimlerde Millet Meclisinde grup teşkil edecek sayıda Milletvekilliği kazanmış bulunan siyasî partilere Devletçe yapılacak yardım kanunla düzenlenir.

Madde 57- Siyasî partilerin tüzükleri, programları ve faaliyetleri, insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliğini temel hükmüne uygun olmak zorundadır. Bunlara uymayan partiler temelli kapatılır.

Partilerin iç çalışmaları, faaliyetleri, Anayasa Mahkemesine hangi hallerde ve ne suretle hesap verecekleri ve bu Mahkemece malî denetimlerinin hangi hallerde ve nasıl yapılacağı, demokrasi esaslarına uygun olarak kanunla düzenlenir.

Siyasî partilerin kapatılması hakkındaki davalara Anayasa Mahkemesinde bakılır ve kapatma kararı ancak bu Mahkemece verilir.

Madde 132- Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna, hukuka ve vicdanî kanaatlarına göre hüküm verirler.

Hiç bir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Görülmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclislerinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz. Yasama ve

yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiç bir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.

III. İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi içtüzüğünün 15. maddesi uyarınca Kani Vrana, Şevket Müftügil, Abdullah Üner, Ahmet Koçak, Sekip Çopuroğlu, Fahrettin Uluç, Muhittin Gürün, Lûtfi Ömerbaş, Ahmet Erdoğan, Hasan Gürsel, Ahmet Salih Çebi, Âdil Esmer, Nihat O. Akçakayalıoğlu, Ahmet H. Boyacıoğlu ve Necdet Darıcıoğlu'nun katılmaları ile 13/4/1978 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında:

Dosyanın eksikliği bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

IV. ESASIN İNCELENMESİ :

İşin esasına ilişkin rapor, dava dilekçesi, iptali istenen Yasa kuralı ile Anayasaya aykırılık savına dayanak gösterilen Anayasa hükümleri ve bunların gerekçeleri, öteki yasama belgeleri ve konu ile ilgili metinler okunup incelendikten sonra, gereği görüşülüp düşünüldü :

Konu esas yönünden incelenirken, iptali istenen hükümlerin değişiklikten önceki ve sonraki biçimi ve değişiklik gerekçesi, siyasî partilerin niteliği ve anayasa düzenimizdeki yeri belirtilecek, sonra, parti yasaklamalarından söz edilecek ve daha sonra da iptal konusu hükümlerin Anayasa kuralları karşısındaki durumu tartışılacaktır.

A) 13/7/1965 günlü, 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun, siyasî partilerin Anayasa Mahkemesince temelli kapatılma nedenlerini gösteren 111. maddesinin 1 sayılı bendinde; parti tüzüğünde, programında ve öteki parti mevzuatında, adı geçen Kanunun parti yasaklamalarından söz eden dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümlerine aykırılıklar bulunması, 2 sayılı bendinde parti genel kongresi, merkez karar ve merkez yönetim organları veya parlamento grupları genel kurullarınca yine bu kanunun dördüncü kısmındaki maddeler hükümlerine aykırı karar alınması, genelge veya bildiri yayınlanması hallerinden söz edilmiş ve bu durumlarda o partinin kapatılmasına karar verileceği belirtilmiştir. 3 sayılı bentde ise, 2 sayılı bentde gösterilenler dışında kalan parti organı, mercii, kurulu, yardımcı kol organı veya bir parti üyesinin kanunun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümlerine aykırı fiiller işlemeleri takdirinde değişik yöntem konulmuştur. Bu bent, 15/3/1978 günlü, 2144 sayılı Kanunla değiştirilmeden önce, fiilin işlendiğini öğrenen Cumhuriyet Başsavcısının, ilgili siyasî partiden, fiili işleyen organ, merci, kurul veya yardımcı kol organına işten el çektilirilmesini, fiili işleyen parti üyesi ise partiden kesin olarak çıkarılmasını isteyeceği, ilgili siyasî partinin bu isteme karşı Parti Yasaklamaları İnceleme Kuruluna belli süre içinde yazı ile itirazda bulunabileceği, itiraz üzerine adı geçen kurul gerekli incelemeleri yaparak itirazı reddetmişse, red kararının alınmasından başlanarak belli süre içinde fiili işleyen hakkında partinin yetkili organınca işten el çekirme veya partiden çıkarma kararı alınmadığı takdirde o partinin, açılacak dava üzerine, Anayasa Mahkemesince kapatılacağı biçiminde idi.

2144 Sayılı Yasa ile yapılan değişikliğe göre ise, 111. maddenin 2 sayılı bendinde sayılanlar dışında kalan Parti organı, mercii, kurulu veya yardımcı kol organı ile parti üyesinin, kanunun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümlerine aykırı olarak ve suç niteliğinde bir fiil işlemeleri ve bu suçun kesinleşmiş mahkeme kararı ile kanıtlanmış olması takdirinde Cumhuriyet Başsavcısı, işten el çekirmek veya partiden çıkarılmak için doğrudan partiye değil, Parti Yasaklamaları İnceleme Kuruluna başvurabilecek, işlenen fiil suç niteliğinde değil ise, Başsavcı başvurmayı mahkeme kararına gerek olmaksızın yine bu kurula yapacaktır. Aynı değişiklikle bu bent sonuna "ilgili Mahkemeye dava açılması veya Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin yasama

dokunulmazlığının kaldırılmasının istenmesi halinde, bu bentde yazılı iki yıllık süre kesilir." biçiminde bir hüküm de eklenmiştir.

648 Sayılı Siyasî Partiler Kanununun 111. maddesinin 3 sayılı bendinin A fıkrasında yapılan değişiklikliğin konu ile ilgili yönleri şöyledir.

Cumhuriyet Başsavcısı, değişiklikten önce 3. sayılı bentde sayılan parti organ ve üyelerinin kanunun dördüncü kısım hükümlerine aykırı düşen eylemlerinden ötürü, bunların işten el çektilmesini veya üyelerin partiden çıkarılmasını doğrudan ilgili siyasî partiden isteyebilirken, bu kez isteğini Parti Yasaklamaları İnceleme Kuruluna yapacaktır.

Bu durumda Cumhuriyet Başsavcısının adı geçen kurula başvurabilmesi için, Kanunun dördüncü kısım hükümlerine aykırı düşen eylemin bir suç niteliğinde olup olmaması önem taşımaktadır; eylem, suç niteliğinde ise, bu takdirde bu suçu işleyen veya işleyenler hakkında kesinleşmiş mahkeme kararı bulunması gereklidir, suç niteliğinde değilse mahkeme kararma gerek yoktur.

Millet Meclisi Adalet Komisyonunca, bu değişiklik ile ilgili olarak, görüşmelere esas alınan öneri gerekçesinde :

"Anayasamızın 7 nci maddesinde yargı yetkisinin bağımsız mahkemelerce kullanılacağı öngörülmüştür. Bu maddede belirtilen yargı yetkisi bir ferdin belli bir müddetle haklarını kısıtlayacak faaliyetleri kapsamaktadır. Bu bakımdan mahkeme kararı olmaksızın bir mahkeme ilâmının hukukî sonuçlarını doğuracak her türlü tatbikat Anayasamızın genel esaslar bölümündeki ana prensiplerle, bağdaşmaz; keza kişinin hakları ve ödevleri bölümünde kişi dokunulmazlığına ait 14 üncü maddede ifade edilen kişi hürriyetinin hakim kararı olmadıkça kayıtlanamıyacağı hususu önemle belirtilmiştir. Kişinin siyasî haklarını takyit etmek onun hak ve hürriyetlerini elinden almak manasına gelir. Yine Anayasamızın 32. maddesinde "tabii hâkim" kavramı yer almıştır. Bu madde ile de fertlerin olağanüstü yargı mercilerine çıkarılmayacağı esası getirilmiştir. Arzolan bu ana hükümler muvacehesinde 648 sayılı Kanunun 111/3-A maddesi Anayasaya ters düşmektedir. Çünkü, bu madde ile Cumhuriyet Başsavcılığına mahkemelere verilen yetkiler tanınmakta ve Başsavcılık (şahsi ve sübjektif kanaati ile) mahkeme kararı bile olmadan herhangi bir siyasi parti mensubunun doğrudan doğruya bağlı bulunduğu partisinden ihracım talep etmesine imkân verilmektedir.

Hele bu madde gereğince ihracı istenen kimse bir parlamenter ise Savcılığın bu işlemi Anayasamızın 79 uncu maddesine de aykırı olacaktır. Zira Anayasamızın 79. maddesine göre bir parlamenterin yasama dokunulmazlığının,kaldırılmasına kendi Meclisince karar verilmeden sorguya çekilmesi, tutuklanması, yargılanması mümkün değildir. Halbuki 111/3-A maddesince bir parlamenterin dokunulmazlığı kaldırılmadan vazifeli normal mahkemede yargılanmadan C. Başsavcılığı tarafından aleyhine siyasî hayatını söndürecek şekilde işlem yapılması ve bir nevi olağanüstü mahkeme niteliğinde olan Parti Yasaklarını İnceleme Kurulu tarafından sorguya çekilerek siyasî haklarının elinden alınmasına veya kısıtlanmasına, yargılanmasına cevaz veren bir hüküm mevcuttur. Bu teklifimizle parlamenterlerin yasama dokunulmazlığı da korunmuş olmaktadır.

Anayasamızın 56 ncı maddesinde siyasî partilerin demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurları olduğu yazılıdır. Bir siyasî parti yüksek kademe sorumlusunun böyle bir muameleye maruz kalması ayrıca demokrasinin ve Anayasanın bu temel kuralına da aykırı düşmektedir. Belirtilen açıklamalar ışığında 648 sayılı Kanunun 111 inci maddesinin değiştirilmesi bir zorunluluk haline gelmiştir. Değişiklik teklifimizle bir siyasî parti mensubu normal mahkemede yargılanmadan ve hakkında kesin bir hüküm bulunmadan partisinden ihraç edilemeyecektir. Parti Yasaklarını

İnceleme Kurulunun olağanüstü bir yargı organı olma niteliği Anayasanın ruhuna uyacak şekilde düzeltilmiş olacaktır. Kanun teklifimizde Parti Yasaklarını İnceleme Kurulu; normal mahkemelerde sadece aleyhine hüküm verilmiş kimselerin siyasî partilerden ilişığının kesilip kesilmemesi hususunda infaz safhasında doğabilecek ihtilâfları halletmek ile görevli bir merci haline getirilmektedir. Ayrıca teklifimizle 648 sayılı Kanunun 112 nci maddesinin de değiştirilmesi istenmiştir. Çünkü bu maddeye göre bir siyasî parti kanunlarda tarifi bulunmayan suçlara mihrak olma gibi müphem ve sübjektif isnatla kapatılabilecektir. Teklifimiz bu konuda açık ve kesin bir ölçü getirmektedir."

denilmiştir.

Bu gerekçe Millet Meclisinin ve Cumhuriyet Senatosunun ilgili komisyonları ve genel kurullarınca benimsenmiştir.

B- Anayasamız, 29. maddesinde düzenlediği dernek kurma hakkından ayrı olarak, 56. maddesinde de siyasî partilere ilişkin özel hükümler getirmiş, parti kurma hakkını ve partilerin siyasal yaşamdaki yerini belirleyen kurallar koymuştur. Anayasanın 56. maddesinin ilk üç fıkrası şöyledir :

"Vatandaşlar siyasî parti kurma ve usulüne göre partilere girme ve hakkına sahiptir.

Siyasî partiler, önceden izin almadan kurulur ve serbestçe faaliyette bulunurlar.

Siyasî partiler ister iktidarda ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır."

Bu hükümlerle siyasî partiler demokratik siyasal yaşamın vazgeçilmez ögesi olarak anayasa güvencesi altına alınmış; bunların ancak Anayasa Mahkemesi kararı ile kapatılabilecekleri yine Anayasanın 19. ve 57. maddelerinde hükme bağlanmış ve böylece her türlü müdahaleden korunmuş duruma getirilmiş bulunmaktadır.

13/7/1965 de kabul edilen 648 Sayılı Siyasî Partiler Kanunu; siyasî partilerin tanımını, kuruluşlarını, örgütlenmelerini, üyelik koşullarını, disiplin işlerini, gelir kaynaklarını, parti harcamalarını ve yasaklamalarını, kapanma ve ceza hükümlerini düzenlemiştir. Bu kanunun 1. maddesi siyasî partileri :

"Siyasî partiler, toplum ve Devlet düzenini ve kamu faaliyetlerini, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği ve özel kanunlarına göre mahallî idareler seçimleri yolu ile ve belirli görüşleri yönünde yönetmek, denetlemek ve etkilemek için sürekli çalışma amacını güden ve propagandaları açık olan kuruluşlardır." diye tanımlamıştır. Bu tanım da göstermektedir ki kanun koyucu, siyasî partilerde amacın, kamu ve yerel yönetim faaliyetlerinde kendi görüş ve programları doğrultusunda ilk ve etkin söz sahibi olabilmek, kısacası yönetmek için seçim yolu ile yönetimi ele geçirmek, bunda başarı kazanamazlarsa yönetenleri denetlemek ve ayrıca, bireyleri ve toplulukları kendi görüşlerine çekmek ve böylece oy toplamak olduğunu, bu amaca erişmeleri için sürekli çaba harcamaları ve propagandada bulunmaları gerektiğini kabullenmiştir.

C) Siyasî partilerin yukarıda kısaca değinilen bu amaçlarına erişmek için, tüzük ve programlarını diledikleri gibi düzenlemelerini, girişecekleri her türlü faaliyetlerinde, örneğin toplantılarında, gösteri yürüyüşlerinde ve propaganda çalışmalarında sınırsız bir bağımsızlık içinde olmalarını, çeşitli yönlerden sakıncalı gören Anayasa; özellikle Devletin şekli ve bütünlüğü, Cumhuriyetin nitelikleri ve egemenlik gibi hayatî önem taşıyan anayasal ilkelerin korunmasını ve kamu düzeninin tehlikeye sokulmamasını sağlamak için gerekli önlemleri öngörmüştür.

Bu nedenle Anayasa'nın 19. ve 57. maddeleri ile siyasî partilerin tüzük ve programlarına ve faaliyetlerine kimi sınırlamalar ve yasaklamalar konulmuştur.

Anayasa'nın 20/9/1971 günlü, 1488 sayılı Kanunla değişik 19. maddesinin beşinci fıkrası şöyledir :

"Kimse, Devletin sosyal, iktisadî, siyasî veya hukukî temel düzenini, kısmen de olsa din kurallarına dayandırmak veya siyasî veya şahsî çıkar veya nüfuz sağlama amacıyla, her ne suretle olursa olsun, dinî veya din kurallarını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz. Bu yasak dışına çıkan veya başkasını bu yolda kışkırtan gerçek ve tüzel kişiler hakkında, kanunun gösterdiği hükümler uygulanır ve siyasî partiler Anayasa Mahkemesince temelli kapatılır."

Yine Anayasa'nın 15/3/1973 günlü, 1699 sayılı Yasa ile değişik 57. maddesi ise şöyledir :

"Siyasî partilerin tüzükleri, programları ve faaliyetleri, insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği temel hükmüne uygun olmak zorundadır. Bunlara uymayan partiler temelli kapatılır.

Partilerin iç çalışmaları, faaliyetleri, Anayasa Mahkemesine hangi hallerde ve ne suretle hesap verecekleri ve bu mahkemece malî denetimlerinin hangi hallerde ve nasıl yapılacağı, demokrasi esaslarına uygun olarak kanunla düzenlenir.

Siyasi partilerin kapatılması hakkındaki davalara Anayasa Mahkemesinde bakılır ve kapatma kararı ancak bu mahkemece verilir."

Bu açık kurallara göre, siyasî parti organı, mercii, kurulu, yardımcı kol organı veya bir parti üyesinin her türlü faaliyet ve propaganda çalışmalarında Devletin temel düzenini, bütünü veya bir bölümü ile dinî inanç ve kurallara dayandırmaya kalkışmaları, din duygularını ve dince kutsal sayılan şeyleri siyasal amaçla sömürmeleri, özellikle siyasî partilerin tüzük ve programlarında insan hak ve özgürlüğüne dayalı demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği temel hükmüne aykırılıklar bulunması ve faaliyetlerinde bu ilke ve hükümleri çiğnemeleri Anayasa'ya ters düşer.

648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun Parti Yasaklamaları başlıklı dördüncü kısmındaki maddelerle siyasî partilere karşı, Devletin şekli, millî egemenlik, millî devlet nitelikleri, lâiklik ilkesi, Atatürk devrimleri, demokratik düzen korunmuş, ahlâka ve adaba aykırı amaçlar güden siyasî partiler kurulması yasaklanmıştır. Adı geçen kanunun 108'den 115 inci ye kadar olan maddeleri ile de siyasî partilerin kapatılması işlemleri düzenlenmiş, özellikle, kapatma davalarının Anayasa Mahkemesinde görüleceği, bu davalarda savcılık görevinin Cumhuriyet Başsavcısınınca yürütüleceği belirtilmiş; Yargıtay Ceza Daireleri Başkanlarından oluşan "Parti Yasaklamaları İnceleme Kurulu" kurulmuş; iptal davasının konusu olan 111. maddede de Siyasî Partiler Kanununun dördüncü kısmı hükümlerine aykırılık dolayısıyla kapatma yöntemlerinin bir bölümü gösterilmiştir.

D) 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun iptali istenen 15/3/1978 günlü, 2144 sayılı Kanunla değişik 111. maddesinin 3 sayılı bendinin (A) fıkrasının dava dilekçesindeki Anayasa'ya aykırılık nedenlerinin incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, iptal istemi Anayasa'nın 12., 19., 56., 57, ve 132. maddelerine dayandırılmıştır.

Anayasa'ya aykırılık konusunda öne sürülen savlar bu sıraya göre incelenecektir :

1) iptali istenen Yasa kuralının Anayasa'nın 12. maddesindeki eşitlik ilkesine aykırılığı sorunu :

Anayasa'nın 12. maddesi : "Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz."

kurallarını koymuştur. Bu kurallar kişileri, dilinden, dininden, renk ve cinsiyetinden, düşünce ve inançlarından ötürü farklı görülmeğe korumaktadır. Eşitlik ilkesi İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde ve anayasalarda yer almıştır. Anayasa'nın yurttaşlara tanıdığı temel hak ve özgürlüklerin tam olarak kullanılabilmesi de eşitlik ilkesinin var olmasına bağlıdır. Bu ilkeye göre, kanunların uygulanmasında benzer nitelikte ve durumlarda olanlar arasında ayrıcalık yapılmaz. Ancak, Anayasa Mahkemesinin bir kararında da belirtildiği gibi, kimi yurttaşlar için haklı nedenlere dayanılarak veya bunların durumlarındaki farklılığın doğurduğu zorunluluklar dolayısıyla ayrı kurallar konulması halinde eşitlik ilkesinin zedelenmesinden söz edilemez (13/4/1976 günlü, Esas : 1976/3, Karar : 1976/23 Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, Sayı : 14, Sayfa : 166).

Bunun dışında, durumları ve nitelikleri benzer olanlardan kimine bir türlü ve ötekilere başka türlü uygulama yapılması kişiler arasında huzursuzluk yaratır.

İptal davasında sözü edilen konu, 648 sayılı Yasanın 111. maddesinin 3 sayılı bendinin (A) fıkrasında yazılı ve bir siyasî partiye mensubolan kişilerin, bir grup veya kurul olarak veyahut tek başına kanunun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümlerine aykırı eylemde bulunmalarıdır. Yukarıda (A) bölümünde de belirtildiği üzere, bu fıkranın 15/3/1978 günlü, 2144 sayılı Kanunla değiştirilmesinden önceki biçimi ile, fıkra da sayılan parti organının, merci, kurul, yardımcı kol organı veya parti üyesinin parti içindeki veya dışındaki sıfatı ne olursa olsun, soyut olarak, madde hükümlerine aykırı eylemde bulunmuş olmaları yeterli görülmekte iken, değişiklikle bunlar "suç niteliğinde bir fiili işlediği kesinleşmiş mahkeme kararı ile sabit" olması koşuluna bağlanmıştır. Kesinleşmiş mahkeme kararı ile kanıtlanma koşulu, eylemde bulunan Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi olanlarla olmayanlar arasında, işten el çektilirme veya partiden kesin olarak çıkarılma işlemleri bakımından, 3 sayılı bendin (A) fıkrası hükümlerinin uygulanmasında ayrıcalık yaratmaktadır. Şöyle ki; siyasî partinin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi olmayan eylemci mensubu hakkında, eylem üzerine kanunî kovuşturma açılarak dava sonuçlandırılabilir ve bu suretle kesinleşmiş mahkeme kararı elde edilerek Cumhuriyet Başsavcılığınca parti organına işten el çektilirilmesi, parti üyesinin partiden kesin olarak çıkarılması sağlanmış olacaktır. Buna karşılık, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi olan parti mensubunun yasama dokunulmazlığının kaldırılmaması nedeniyle, işlediği ileri sürülen suçtan dolayı hakkında, bu üyeliğin sona ermesine kadar kanunî kovuşturma yapılamıyacağından, partiden çıkarılması işlemi askıda kalacak ve o kişi kimi durumlarda, Anayasa'nın ve Siyasî Partiler Yasasının yasakladığı eylemleri işleme özgürlüğü ve ayrıcalığı içinde dolaşacaktır. Oysa, Kanunun 111. maddesi ve özellikle 3 sayılı bendin (A) fıkrası bakımından aslolan parti mensubu bulunmaktadır. Söz konusu madde partinin karar veya yönetim organ ve elemanları ile üyesi arasında, işten el çektilirme veya partiden çıkarılma işlemleri bakımından bir ayrıcalık tanımamıştır. 3 sayılı bendin (A) fıkrasında "suç niteliğinde bir fiili işlediği kesinleşmiş mahkeme kararı ile sabit olan" kaydının konması, yukarıda belirtildiği üzere, partinin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi olan mensubu ile olmayan arasında bu ayrıcalık kendiliğinden doğmaktadır.

Gerçi, Anayasa'nın 79. maddesine göre Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin yasama dokunulmazlıkları vardır ve bunu düzenleyen Anayasa'nın 79. maddesi şöyledir:

"Madde 79- T. B. M. M. üyeleri Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste, ileri sürdükleri düşüncelerden ve bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar.

Seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen bir Meclis üyesi, kendi Meclisinin kararı olmadıkça tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz. Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali bu hükmün dışındadır; ancak, bu halde, yetkili makam, durumu hemen ve doğrudan doğruya üyenin Meclisine bildirmek zorundadır.

Bir Meclis üyesi hakkında seçiminden önce veya sonra verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesi, üyelik sıfatının sona ermesine bırakılır. Üyelik süresince zamanaşımı işlemez.

Tekrar seçilen Meclis üyesi hakkındaki takibat, kendi Meclisinin yeniden dokunulmazlığını kaldırmasına bağlıdır .

Meclislerdeki siyasî parti gruplarınca, yasama dokunulmazlığı ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınamaz."

Maddenin birinci fıkrası Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin Meclisler içindeki oy ve sözlerinden, ileri sürdükleri düşüncelerden ve bunları Meclisler dışında yinelemekten ve açığa vurmaktan sorumlu olmadıkları; ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları da bunların seçimden önce ve ya sonra bir suç işledikleri ileri sürüldüğünde, ağır cezayı gerektiren suçüstü hali dışında, kendi Meclisleri kararı olmadıkça tutulamıyacakları, sorguya çekilemeyecekleri, tutuklanamıyacakları ve yargılanamayacakları kuralını koymuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine Anayasa ile tanınan bu salt sorumsuzluk, Ceza ve Ceza Yargılamaları Usulü Yasaları karşısındaki dokunulmazlık, onların yasama görevlerini korkusuzca ve endişesizce sürdürmelerini, çeşitli baskı ve kaygılardan korunmalarını sağlamak amacını gütmektedir. Yani, bu dokunulmazlık Parlamenterin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinden doğan ve onu ceza mevzuatı karşısında koruyan bir kuraldır. Siyasi Partiler Kanununun 111. maddesinin muhatabı ise, doğrudan doğruya siyasi partiler için koymuş olduğu yasaklamaların parti organlarınca veya parti üyesince eylem haline sokulması takdirinde, partinin eylemde bulunan mensubunu veya mensuplarını bu tutum ve davranıştan dolayı onaylaması veya onaylamamasıdır. Birinci halde parti kapatılacak; ikincisinde ise eylemci üye sadece partiden çıkarılacak, organ veya kurula işten el çektilirilecektir.

Yukarıda belirtildiği gibi, amacı ve alanı başka olan yasma dokunulmazlığını bu işlemlerde kimi parti mensupları için bir zırh haline getirmek, onlar için kanun karşısında bir ayrıcalık doğurur ve Anayasa'ya ters düşer.

2) İptali istenen Yasa kuralının Anayasa'nın 19. ve 57. maddelerine aykırılığı sorunu:

Anayasa'nın 20/9/1971 günlü, 1488 sayılı Yasa ile değişik 19. maddesi, vicdan ve din özgürlüğünü düzenlemektedir. Bu maddenin dava ile ilgili bölümü beşinci fıkrasıdır. Buna göre Devletin sosyal, ekonomik, siyasal veya hukuksal temel düzeninin din kurallarına dayandırılması, siyasal veya kişisel çıkar veya nüfuz sağlama amacı ile dinin veya din duygularının veyahut dince kutsal sayılan şeylerin istismar edilmesi, kötüye kullanılması, herkese ve bu arada siyasal partilere ve partililere yasaklanmıştır. Yasak dışına çıkan veya başkasını bu yolda kışkırtan gerçek ve tüzel kişiler hakkında yasanın gösterdiği hükümler uygulanır; siyasal partiler ise, Anayasa Mahkemesince temelli kapatılır.

Yine Anayasa'nın 15/3/1973 günlü, 1699 sayılı Yasa ile değişik 57 nci maddesi, siyasal partilerin uyacakları esasları göstermektedir. Bu maddeye göre de tüzük ve programlarında, insan hak ve özgürlüklerine dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği temel hükmüne aykırılıklar olan, ya da bu ilke ve hükümlerle bağdaşmayan çalışmalarda, propagandalarda veya eylemlerde bulunan siyasi parti partiler hakkında Anayasa Mahkemesinde kapatma davası açılır ve kapatma kararı ancak bu mahkemece verilir.

Görülmektedir ki, bu Anayasa kuralları siyasal partiler hakkında kapatma davası açılmasını ve kapatma kararı verilmesini, soyut olarak, sözü geçen maddelerdeki yasaklamalar dışına çıkılması koşuluna bağlamış; ayrıca, eylemin suç teşkil etmemesi veya bu konuda kesinleşmiş mahkeme kararının bulunması gibi başka bir koşul getirmemiştir. Kaldı ki Anayasa'nın 19. ve 57. maddelerinin; suç işleyenler haklarında kesin yargı kararı alıncaya kadar geçecek süre içinde, onların ve dolayısıyla bağlı oldukları siyasi partilerin Anayasa hükümlerini ve giderek demokratik ve lâik devlet düzenini bozmalarına izin verdiğini düşünmeye de olanak yoktur.

O halde, bir siyasi parti hakkında kapatma davası açılabilmesi veya kapatılması için Anayasa ve Yasa maddelerinde sayılan yasaklara aykırı davranmak yeterli olup, bu yasa kurallarının işlenmesini engelleyici veya zorlaştırıcı başka yasal koşullar konması Anayasa'ya aykırılığı oluşturur.

3) Dava dilekçesinde iptal isteğine Anayasa'nın 56. maddesi de dayanak gösterilmişse de, bu madde yukarıda (B) bölümünde açıklandığı üzere, siyasi partilerin kuruluşuna ve niteliklerine, siyasi partilere girme ve çıkmalara ilişkin ilkeleri düzenlediğinden konu ile doğrudan ilgisi yoktur.

Yine, dilekçede iptal isteğine dayanak olarak gösterilen Anayasa'nın 132. maddesi mahkemelerin bağımsızlığını ilkelere bağlamaktadır; maddedeki kuralların iptal isteğiyle doğrudan bir ilgisi yoktur. Gerçi, 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 111. maddesinin 3 sayılı bendinin (A) fıkrasının değişik biçimi ile, kesinleşmiş bir mahkeme kararı bir parti organına işten el çektirilmesini veya parti üyesinin partiden çıkarılmasını Cumhuriyet Başsavcısının Parti Yasaklamaları İnceleme Kurulundan istemesi için ön koşul yapılmış ise de, bununla Anayasa'nın 132. maddesine bir aykırılık olduğu ileri sürülemez.

E) İptali istenen (A) fıkrasının hangi hükümlerinin Anayasa'ya aykırı olduğu sorunu:

Dava dilekçesinde, 648 sayılı Yasanın 111. maddesinin 3 sayılı bendinin değiştirilmesini öngören 2144 Yasanın (A) fıkrasının tümünün iptali istenmiştir.

Oysa yukarıda yapılan açıklamalardan anlaşılacağı üzere, fıkra hükmünde Anayasa'ya aykırılığı oluşturan öge, Anayasa ve Siyasî Partiler Kanununa göre parti kapatılmasını gerektiren eylemi işleyen, bu eyleminin kesinleşmiş bir mahkeme kararıyla kanıtlanmasına bağlı tutulmuş olmasıdır. (A) fıkrası hükmünün bu öge ve bununla ilgili hükümler dışında kalan kurallarında Anayasa'ya aykırı bir yön yoktur.

Bu nedenle (A) fıkrasının :

Birinci paragrafının birinci tümcesinde (Cumhuriyet Başsavcılığı) sözcüklerinden sonra gelen : "suç niteliğinde bir fiili işlediği kesinleşmiş mahkeme kararı ile sabit olan" biçimindeki hükmün, aynı tümcedeki "..... işten el çektirilmesi ve" sözcüklerinden sonra gelen "..... suç niteliğinde bir fiili işlediği kesinleşmiş mahkeme kararı ile sabit olan" hükmünün, birinci paragrafın sonunda yeralan "Fiil bu Kanunun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümlerine aykırı olmakla beraber, suç niteliğinde değilse, Cumhuriyet Başsavcılığı bu bentte öngörülen başvurmayı mahkeme kararına gerek olmaksızın Parti Yasaklamalarını inceleme Kuruluna yapar." hükmünün,

İkinci paragrafın ikinci tümcesini oluşturan "ilgili mahkemeye dava açılması veya Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin Yasama dokunulmazlığının kaldırılmasının istenmesi halinde bu bentde yazılı iki yıllık süre kesilir." hükmünün,

İptallerine karar verilmesi ve (A) fıkrasının öteki hükümlerine yönelen iptal isteminin reddedilmesi gerekmektedir.

Şevket Müftügil, Nihat O. Akçakayalıoğlu ve Ahmet H. Boyacıoğlu işlem konusu tüm hükümlerin de Anayasa'ya aykırılık bulunduğundan iptallerine karar verilmesi gerektiği görüşü ile bu konuda karşıoyda bulunmuşlardır.

V. SONUÇ:

1- 13/7/1965 günlü, 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 15/3/1978 günlü, 2144 sayılı Yasa ile değişik 111. maddesinin 3. bendinin dava konusu (A) işaretli fıkrasının:

a) Birinci paragrafının birinci tümcesinde (..... Cumhuriyet Başsavcılığı) sözcüklerinden sonra gelen: "suç niteliğinde bir fiili işlediği Kesinleşmiş mahkeme kararı ile sabit olan ..." biçimindeki hükmünün ;

b) Aynı tümcede (... işten el çektilmesi ve) sözcüklerinden sonra gelen : "suç niteliğinde bir fiili işlediği kesinleşmiş mahkeme kararı ile sabit olan..." hükmünün;

c) Birinci paragrafının sonundaki : "Fiil, bu Kanunun dördüncü kısmında yeralan maddeler hükümlerine aykırı olmakla beraber, suç niteliğinde değil ise, Cumhuriyet Başsavcılığı bu bentte öngörülen başvurmayı mahkeme kararına gerek olmaksızın Parti Yasaklamalarını inceleme Kuruluna yapar." hükmünün;

d) Üçüncü paragrafının ikinci tümcesini oluşturan : "İlgili mahkemeye dava açılması veya Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyelerinin yasama dokunulmazlığının kaldırılmasının istenmesi halinde bu bentde yazılı iki yıllık süre kesilir." yolundaki hükmünün;

Anayasanın 12., 19. ve 57. maddelerine aykırı olduğuna ve iptallerine oybirliğiyle;

2- Dava konusu (A) işaretli fıkrasının öteki hükümlerine yönelen iptal isteminin reddine Şevket Müftügil, Nihat O. Akçakayalıoğlu ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun (istem konusu tüm hükümlerin de iptallerine karar verilmesi gerektiği) yolundaki karşıoylarıyla ve oyçokluğuyla;

23/5/1978 gününde karar verildi.

Başkan Kâni Vrana	Başkanvekili Şevket Müftügil	Üye Abdullah Üner	Üye Ahmet Koçak
Üye Şekip Çopuroğlu	Üye Fahrettin Uluç	Üye Muhittin Gürün	Üye Lütfi Ömerbaş
Üye Ahmet Erdoğan	Üye Hasan Gürsel	Üye Osman Tokcan	Üye Ahmet Salih Çebi

Üye
Nihat O. Akçakayalıoğlu

Üye
Ahmet H. Boyacıoğlu

Üye
Necdet Darıcıoğlu

KARŞIOY YAZISI

15/3/1978 günlü, 2144 sayılı Yasa ile, 13/7/1975 günlü, 648 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 111. maddesi değiştirilmiş ve Kanuna bir ek geçici madde eklenmiştir.

Açılan davada ise, sözü edilen yasa ile değiştirilen 111. maddenin 3. bendinin (A) işaretli fıkrasının Anayasaya aykırılığı öne sürülmüş ve iptaline karar verilmesi istenmiştir.

1. Anayasa yargısı açısından Anayasa Mahkemesine tanınan yetkilerin en başında geleni ve en etkin olanı kuşkusuz, Kanunların ve Yasama Meclisleri İçtüzüklerinin Anayasaya uygunluğunu denetlemek yetki ve görevidir. Anayasa Mahkemesinin böylesine önemli bir yetkiyi kullanırken, Anayasanın koyduğu ilkelere ve 44 sayılı Yasanın getirdiği yöntem ve kurallara uyma zorunluluğunu açıklamaya gerek yoktur.

Anayasanın dayandığı temel ilkelere göre, yasama yetkisi, Türkiye Büyük Millet Meclisindedir ve bu yetki devredilemez. Hiç bir kimse veya organ, kaynağını Anayasadan almıyan bir devlet yetkisi kullanamaz.

Anayasaya uygunluk denetiminde, Anayasa Mahkemesine, iptal kararı sonucu ortaya çıkacak bir boşluk halinde dahi kural koyma yetkisi tanınmamış, ancak bu gibi durumlarda Anayasa Mahkemesi iptal kararının yürürlüğe gireceği günü saptama yetkisiyle donatılmıştır. Daha açık bir deyimle ,yasa koyma yetkisi yasama organına, bunları Anayasaya uygunluk denetiminden geçirme yetkisi de Anayasa Mahkemesine aittir. Anayasa Mahkemesinin yeni bir yasa kuralı oluşturacak biçimde bu yetkisini kullanamayacağı açıkça ortadadır.

Gerçekten Yasama Organının 111. maddenin bütününe değiştiren güttüğü erek ve getirdiği düzenleme karşısında, iptal davasına konu edilen 3. bendin (A) işaretli fıkrasının Anayasaya aykırılığı nedeniyle bu fıkranın tamamının iptali yerine sadece kimi tümcelerinin iptaline, bu tümceler dışındaki metne ilişkin davanın da reddine karar verilmesi, Anayasa Mahkemesini, yetkisi dışında yasa kuralı oluşturan bir kurum durumuna getirmiştir. Oysa Anayasa Mahkemesine tanınan yetki, yeni kural oluşturma olmayıp, Anayasaya aykırılık halinde kuralın iptaline karar vermek, gerekiyorsa kararın yürürlüğe gireceği günü ayrıca saptayarak bunu kararında belirtmekten ibaret olmaktadır.

Bu nedenledir ki, dava konusu edilen 3. bendin (A) işaretli fıkrasının tümünün Anayasaya aykırılığına ve iptaline karar verilmesi gerekmektedir.

II- Kaldı ki, sözü geçen (A) fıkrasındaki kimi tümcelerin çoğunlukça iptaline karar verilmiş olması, fıkranın geri kalan hükümlerinin Anayasaya uygun duruma getirilmesine de yetmemiştir. Daha açık bir deyimle çoğunluğun aldığı iptal kararına karşın fıkranın geri kalan kesiminde Anayasaya aykırılık sürmektedir.

Karşıoy yazısının bu bölümünde bu yön üzerinde durulacak ve konu hakkındaki görüşümüz açıklanacaktır.

A) Öğretilerde siyasi partilerin tanımında birleşilemediği görülmektedir. Türkiye, siyasi partileri yasa yolu ile düzenleyen ender ülkelerden birisidir. Bu konuda öğretilere girmeden Siyasi Partiler Yasasındaki tanımlamanın gözönünde tutulmasında yarar görülmüştür.

648 sayılı Siyasi Partiler Yasasının 1. maddesi, "Siyasi partiler, toplum ve devlet düzenini ve Kamu faaliyetlerini, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği ve özel kanunlarına göre mahalli idareler seçimleri yolu ile ve belirli görüşleri yönünde yönetmek, denetlemek ve etkilemek için sürekli çalışma amacını güden ve propagandaları açık olan kuruluşlardır.

Siyasi partiler, ister iktidarda ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır" biçiminde bir tanımlama getirmiştir.

Öte yandan Anayasanın 56. maddesinin üçüncü fıkrasında "Siyasî partiler, ister iktidarda ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır" yolunda dile getirdiği ilke yanında değişik 57. maddenin birinci fıkrasında "(Siyasi partileri tüzükleri, programları ve faaliyetleri, insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği temel hükümlerine uygun olmak zorundadır. Bunlara uymayan partiler temelli kapatılır" değişik 19. maddenin son fıkrasında da "Kimse, Devletin sosyal, iktisadî, siyasî veya hukukî temel düzenini, kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasî veya şahsî çıkar veya nüfuz sağlama amacıyla, her ne suretle olursa olsun, dinî veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz. Bu yasak dışına çıkan veya başkasını bu yolda kışkırtan gerçek ve tüzel kişiler hakkında, Kanunun gösterdiği hükümler uygulanır ve siyasî partiler Anayasa Mahkemesince temelli kapatılır" yollu kesin buyruğa yer verilmesi zorunluluğu duyulmuş; bundan başka 57. maddenin son fıkrasında "Siyasî partilerin kapatılması hakkındaki davalara Anayasa Mahkemesinde bakılır ve kapatma kararı ancak bu mahkemece verilir" hükmü de geçmişteki derslerden alınan bir açıklıkla Anayasaya metin olarak girmiştir.

İçinde bulunduğumuz çağda, siyasi partilerin yararına ya da onlara karşı kimi fikirler öne sürülmektedir. Örneğin bir yabancı yazar, "demokrasi gerçi siyasal partiler olmaksızın yaşayamaz, fakat siyasal partiler yüzünden ölebilir de" demektedir. Bu eleştiride bir gerçek payı olmakla birlikte, kabul edilmesi gereken kesin bir gerçek de, siyasi partilerin olmadığı yerlerde demokrasinin de bulunmadığıdır.

Anayasamızda da konu bu doğrultuda ele alınmış, siyasi partilerin demokratik düzeni yozlaştırmamaları için, Anayasa Mahkemesi yolu ile etkin önlemler getirilmiştir.

Yeri gelmişken, hemen belirtmek gerekir ki, siyasi partilerin kapatılması. Anayasaca arzulanan bir sonuç değildir. Anayasanın bu düzenlemelerle güttüğü erek, siyasal faaliyetlerin Anayasanın çizdiği doğrultuda gelişmesinin ve böylece demokratik devlet düzeninin sağlıklı bir biçimde yerleşmesi ve kökleşmesinin sağlanması, bu doğrultulardan sapmaların önlenmesi, alınan önlemlere karşın Anayasa ilkelerine uyulmamakta ve bu ilkelerin çiğnenmesinde direniliyor ve demokratik düzen saptırılmak ve yozlaştırılmak isteniyorsa o siyasi partinin hayatına Anayasa Mahkemesince temelli olarak son verilmektedir.

Anayasa Mahkemesine 19., 56. ve 57. maddelerle tanınan yetkiler, siyasal faaliyetler ve demokratik toplum yaşamının sürdürülebilmesi açısından son derece önemlidir. İptali dava edilen 111. maddenin 3. bendinin (A) fıkrasında ise, Anayasa Mahkemesine Anayasanın sözü edilen maddeleriyle tanınmış bulunan yetkiler, kimi durumlarda, Parti Yasaklamalarını İnceleme Kuruluna

devredilmiş "olmaktadır ki, bu düzenlemeyi Anayasaya uygun görmeye olanak yoktur. 648 sayılı Yasanın 113. maddesinde, sözü edilen Kanunun dördüncü kısmında düzenlenenlerin dışındaki konular, daha açık bir deyimle önemsiz işler hakkında Anayasa Mahkemesine işe el koyma ve karar verme yetkisi tanınırken, Anayasanın 19. 57. maddelerindeki ilkelere koşut olan kanunun dördüncü kısmındaki durumlarda, Anayasanın öngörmediği bir organın kararıyla Cumhuriyet Başsavcısını hareketsiz halde bırakmak ve böylece Anayasa Mahkemesinin yetkilerini işlemez duruma sokmak, Anayasa kuralları karşısında savunulabilecek bir görüş değildir.

B- 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 13. maddesi, parti genel başkanını, siyasi parti merkez örgütünün bir ögesi olarak saptamış ve Siyasi Partiyi Temsil yetkisinin genel başkana ait olduğunu belirtmiştir. Parti Genel Başkanının söz ve hareketlerinin o siyasi partiyi bağlaması daha açık bir deyimle o söz ve hareketin o siyasal parti tarafından söylenmiş veya yapılmış sayılması, temsil yetkisinin doğal bir sonucu sayılmak gerekir.

Öte yandan aynı yasanın 112. maddesinde, tasvip organları sayılırken Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grupların yönetim kurullarına da yer verildiği görülmektedir. Bu maddede sözü edilen fiillerin bir siyasi partinin grup yönetim kurullarınca tasvip edildiği subuta eriyorsa, o siyasi parti hakkında kapatma davası açılabilir.

Oysa hem genel başkan ve hem de Türkiye Büyük Millet Meclisi grup yönetim kurulları 111. maddenin 2 sayılı bendi dışında ve 3. bendin (A) fıkrası içinde tutulmuştur. Bu düzenlemenin getirdiği olguyu, ne siyasi parti kavramıyla ve ne de Anayasa ile bağdaştırmaya olanak yoktur.

SONUÇ : Yukarıda açıklanan nedenlerle, dava konusu edilen 3. bendin (A) fıkrasının tümünün iptaline karar verilmesi gerektiği halde, bu fıkra hükümlerinin bir bölümünün iptaline, bir bölümü hakkında da davanın reddine karar veren çokluk görüşüne karşıyız.

Başkanvekili
Şevket Müftügil

Üye
Nihat O. Akçakayalıoğlu

Üye
Ahmet H. Boyacıoğlu